

УДК 343.98
DOI: 10.31733/17-03-2023-441-444

В'ячеслав КЛЕШНЯ
начальник ДРУП ГУНП
в Дніпропетровській області

**ЩОДО СТАНУ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМ
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ РОЗКРАДАННЮ
БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАКУПІВЕЛЬ
ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ**

Паливно-енергетична сфера має стратегічне значення для економіки держави, оскільки вона забезпечує роботу галузей економіки та добробут населення. А в умовах війни, економічна стабільність вказаної сфери вказує на необхідність віднесення її до економічної але й до державної безпеки у цілому. Водночас необхідно констатувати, що Україні поки що не вдається сформувати ефективну та прозору модель здійснення публічних закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Ужиті правоохоронними органами заходи щодо протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів виявилися недостатніми для реальної стабілізації криміногенної обстановки. Зазначене пов'язано, насамперед, з тим, що підрозділи Національної поліції України, Національного антикорупційного бюро України до кінця не з'ясували основні способи та схеми, які на практиці використовують злочинці для вчинення даної категорії злочинів. Водночас установлення умислу під час розслідування злочинів цієї категорії є одним із головних аспектів [1, с. 3]. У зв'язку з браком належного рівня оперативного-розшукового документування оперативними підрозділами злочинних намірів на етапі готування злочинів, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Щороку, завдяки наявності таких злочинних схем, держава втрачає десятки мільйонів гривень бюджетних коштів, які могли бути скеровані на інші соціально потрібні сфери або сферу оборони.

Зокрема, окремі проблемні питання оперативного-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення публічних закупівель були предметом досліджень таких вчених, як: Коряк В.В. «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС України» (2012 р.); Дараган В.В. «Розкриття викрадань державних коштів при проведенні закупівель товарів та виконанні робіт (послуг) на підприємствах залізничного транспорту» (2012 р.); Сливенко В.Р. «Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель» (2012 р.); Нагачевський С.В. «Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинення службовими особами у сфері державних закупівель» (2013 р.); Часова Т.О. «Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель» (2015 р.); Брильов М.О. «Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг» (2017 р.); Дараган В.В. «Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією» (2018 р.) – докторська дисертація; Федорчук Ю.В. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час здійснення закупівель медичного обладнання та ліків» (2018 р.); Кучеренко В.А. «Оперативно-розшукова протидія розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним замовленням» (2019 р.).

Крім того, ряд вчених вивчали проблеми оперативного розшукової протидії злочинам в бюджетній сфері, зокрема: Кроленко В.О. «Організаційно-правові засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм» (2005 р.); Шелехов А.О. «Основи організації і тактики розкриття злочинів у соціально-бюджетній сфері» (2007 р.); Ніщета І.М. «Правові та організаційно-тактичні основи діяльності оперативних підрозділів ДСБЕЗ з протидії злочинам, пов'язаним з порушенням бюджетного законодавства» (2008 р.); Заблоцька О.Ю. «Протидія злочинам у бюджетній сфері підрозділами ДСБЕЗ МВС України» (2009); Антонов Р.К. «Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з

організованою злочинністю щодо протидії злочинам у бюджетній сфері» (2011 р.); Василичук В.І. «Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері» (2012 р.) – докторська дисертація; Коломієць О.О. «Протидія підрозділами ДСБЕЗ МВС України розкраданню коштів, що вчинюється на об'єктах бюджетної сфери» (2013 р.); Тарнопольський О.В. «Протидія злочинам оперативними підрозділами ОВС України у сфері спеціального фонду бюджету» (2014 р.); Гейко К.Г. «Виявлення і розслідування злочинів, що вчиняються у сфері функціонування державних цільових фондів» (2015 р.); Вязмікін С.Р. «Агентурно-оперативне забезпечення захисту бюджетних коштів» (2017 р.); Купранець І.М. «Оперативно-розшукова профілактика нецільового використання бюджетних коштів» (2017 р.); Матвієнко В.П. «Взаємодія підрозділів захисту економіки Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії злочинам у бюджетній сфері» (2017 р.); Василевич Я.В. «Оперативно-розшукова протидія привласненню та розтраті бюджетних коштів» (2018 р.).

Також окремі дисертації були присвячені питанням оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері обігу паливно-мастильних матеріалів, зокрема: Парамонов Ю.М. «Основи виявлення та розслідування злочинів, учинених у сфері обігу паливно-мастильних матеріалів» (2010 р.).

Враховуючи вище зазначене, можна виділити три основні напрямки наукових досліджень в яких могли бути розглянуті питання протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів, зокрема це роботи, присвячені проблемним питанням: 1) оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення публічних закупівель; 2) оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у бюджетній сфері; 3) питанням оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері обігу паливно-мастильних матеріалів.

У цілому вказані напрями досліджень на сьогодні представлені на рівні 20 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук та 2 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук.

Оскільки межі тез доповідей не надають на змогу розглянути результати досліджень кожної з робіт, пропонуємо розглянути лише результати дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук оскільки саме вони направлені на вирішення існуючих проблем у сфері публічних закупівель або у бюджетній сфері.

Дисертація В.В. Дарагана на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук була присвячена проблемам оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією. У дисертації здійснено комплексний аналіз теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з оперативно-розшуковою протидією злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією. У роботі надано пропозиції і рекомендації, спрямовані на вдосконалення нормативно-правових актів, що утворюють правові засади регулювання оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією. Визначено шляхи вдосконалення структурно-функціонального забезпечення оперативно-розшукової протидії таким злочинам. Визначено напрями та основні форми взаємодії оперативних підрозділів зі слідчими та суб'єктами контролю за здійсненням державних закупівель під час оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель. Надано пропозиції, спрямовані на вдосконалення організаційних засад оперативного обслуговування сфери державних закупівель кримінальною поліцією. Визначено напрями здійснення аналітичної розвідки в мережі Інтернет під час оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель. Запропоновано етапи проведення економіко-правового аналізу під час оперативно-розшукової протидії таким злочинам. Визначено стадії здійснення інформаційно-аналітичного прогнозування злочинів у сфері державних закупівель. Узагальнено існуючий досвід агентурно-оперативної роботи та визначено місце негласних позаштатних працівників у системі оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель. Виявлено основні проблеми використання оперативного пошуку первинної оперативної інформації про злочини у сфері державних закупівель, надано шляхи їх вирішення. Обґрунтовано необхідність оперативно-розшукового документування злочинів у сфері державних закупівель та визначено шляхи реалізації матеріалів оперативної розробки. Запропоновано напрями використання оперативної інформації під час досудового розслідування злочинів у сфері державних закупівель [2]. Крім того, слід зазначити, що в процесі дослідження В.В. Дараганом було підготовлено значну кількість монографій,

присвячених окремим питанням протидії злочинам у сфері державних закупівель [3-7]. Безумовно результати дослідження В.В. Дарагана ляжуть в основу побудови моделі оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів

У 2012 році В.І. Василичук захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему «Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері».

У дисертації проведено комплексне наукове дослідження теоретичних, правових та організаційних проблем оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері. Визначено генезис оперативно-розшукової профілактики та оцінено оперативно-розшукову профілактику як форму в теорії оперативно-розшукової діяльності, з'ясовано понятійно-категоріальний апарат оперативно-розшукової профілактики, запропоновано поняття оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері. Надано оперативно-розшукову характеристику злочинів у бюджетній сфері, а також сформульовано її поняття та визначено основні елементи. Важливу увагу приділено визначенню особливості оперативно-розшукової профілактики окремих видів злочинів у бюджетній сфері, зокрема тих, що пов'язані з нецільовим використанням бюджетних коштів; злочинів під час здійснення державних закупівель; пов'язаних з незаконним відшкодуванням ПДВ; хабарництва у сфері розподілу та використання бюджетних коштів. На підставі дослідження обґрунтовано низку основних елементів організації діяльності оперативних підрозділів у процесі оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері [8]. Безумовно результати дослідження В.І. Василичука ляжуть в основу побудови моделі оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Аналіз вище зазначених наукових праць вказує на недостатній рівень наукового забезпечення питань оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів. З огляду на це вбачається за доцільне проведення окремого дослідження на тему «Оперативно-розшукова протидія підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів» метою якого буде наукове обґрунтування теоретичних положень і розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення діяльності з оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

Для досягнення зазначеної мети, на нашу думку, доцільно вирішити такі задачі: надати оперативно-розшукову характеристику злочинів, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів; надати пропозиції щодо удосконалення організаційно-правових засад оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів; надати пропозиції щодо удосконалення організації оперативного супроводження публічних закупівель паливно-мастильних матеріалів; визначити напрямки підвищення ефективності використання позаштатних негласних працівників оперативних підрозділів Національної поліції під час виявлення розкрадань бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів; охарактеризувати особливості оперативного пошуку ознак злочинів, пов'язаних з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів; розкрити тактичні особливості оперативного розшукового документування злочинної діяльності, пов'язаної з розкраданням бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів; розкрити тактичні особливості реалізації матеріалів оперативної розробки щодо розкрадань бюджетних коштів під час проведення закупівель паливно-мастильних матеріалів.

1. Буряк М.В. Способи вчинення злочинів службовими особами в паливно-енергетичному комплексі України. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 3 (108). С. 266-278.

2. Дараган В.В. Теоретико-прикладні засади оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель кримінальною поліцією: Автореф. дис. ... д.ю.н.: 12.00.09. Харків: ХНУВС, 2018. 40 с.

3. Єфімов В.В., Дараган В.В. Протидія оперативними підрозділами ОВС привласненню та розтраті державних коштів при проведенні державних закупівель на підприємствах залізничного

транспорту : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 180 с.

4. Дараган В.В. Протидія злочинам у сфері державних закупівель підрозділами Державної служби боротьби з економічною злочинністю: монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2014. 152 с.

5. Єфімов В.В., Дараган В. В., Часова Т.О. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції під час протидії злочинам у сфері державних закупівель : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 205 с.

6. Дараган В.В. Протидія злочинам у сфері державних закупівель підрозділами Департаменту захисту економіки Національної поліції України : монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 224 с.

7. Дараган В.В., Кисельов А.О. Організація та тактика використання негласних позаштатних працівників Національної поліції у протидії злочинам у сфері державних закупівель: монограф. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 139 с.

8. Дараган В.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель: проблеми теорії та практики: монограф. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 352 с.

9. Василичук В.І. Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері: Автореф. дис. ... д.ю.н.: 12.00.09. Київ: НАВС, 2012. 36 с.

УДК 343.98

DOI: 10.31733/17-03-2023-444-446

Дар'я ШЕРЕМЕТЬЄВА

судовий експерт сектору технічного дослідження документів та обліку відділу криміналістичних видів досліджень Запорізького НДЕКЦ МВС

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ БОРЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

На сьогодні, в умовах збройної агресії проти України, процесу реформування стабільної економічної та політичної системи суспільства та формування правової держави, усе більшу актуальність набуває боротьба з організованою злочинністю, яка завдає шкоди державі, негативно впливає на стан економіки та ускладнює криміногенну ситуацію в цілому.

Суспільна небезпечність вчинення злочинів організованими злочинними об'єднаннями є значно підвищеною і стає загрозою для розвитку України як демократичної, соціальної і правової держави з обраним євроінтеграційним курсом [1, с.6].

Криміналістична характеристика організованих злочинних утворень має велике значення для успішного вирішення теоретичних і практичних завдань методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень (злочинів). Саме криміналістична характеристика, яка являє собою систему відомостей про криміналістично-значущі ознаки кримінальних правопорушень (злочинів) певного виду, відображає закономірні зв'язки між ними і слугує побудові та перевірці слідчих версій є інформаційною базою для ефективного розслідування.

Останнім часом організована злочинність набула значного міжнародного характеру. Організовані злочинні угруповання все частіше долають кордони, утворюють подібні транснаціональні компанії, які займаються злочинним бізнесом. Суттєво впливають на безпеку життя і здоров'я громадян і такі форми організованої злочинності, як наркобізнес, сексуальна експлуатація, торгівля зброєю, кіберзлочинність.

Серйозну загрозу національній безпеці становить діяльність на території України транснаціональних угруповань, утворених за етнічною ознакою та екстремістської спрямованості, що сприяє ескалації жорстокості й насильства, дестабілізації внутрішньої соціально-політичної ситуації. Організоване злочинне середовище інколи називають «п'ятою гілкою влади у державі» [2, с.532].

Теоретичними питаннями боротьби з організованою злочинністю займалося багато вчених-криміналістів, зокрема Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, В.Г.Гончаренко, А. В. Дулов, В.О.Коновалова, В. С. Кузьмічов, В.Г.Лукашевич, Г. А. Матусовський, В.В.Тищенко, В. Ю. Шепітько та ін.